

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПЕРЕЛОМА ТЕТЯНА СЕРГІЇВНА

УДК 811.581.372

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ ФОНЕТИКИ
КИТАЙСЬКОЇ МОВИ**

13.00.02 – теорія та методика навчання
(східні мови)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент
АСАДЧИХ Оксана Василівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри мов і літератур
Далекого Сходу та Південно-Східної Азії.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ТАРНОПОЛЬСЬКИЙ Олег Борисович,
Університет імені Альфреда Нобеля,
завідувач кафедри прикладної лінгвістики
та методики навчання іноземних мов;

кандидат педагогічних наук
КІНДРАСЬ Ірина Володимирівна,
Національна академія
Служби безпеки України,
старший викладач кафедри східних мов.

Захист дисертації відбудеться «24» березня 2020 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.053.04 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вулиця Старопортофранківська, 34.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці й на офіційному сайті Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розіслано «24» лютого 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. В. Кордонова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Процеси глобалізації й інтеграції різних країн світу, зокрема України і КНР, зумовлюють потребу в розвитку міцних політичних, економічних, наукових контактів між цими державами. Такі засади співдії за роки незалежності України вже створені і закріплені низкою двосторонніх угод: щодо політичних взаємин — це Спільна декларація про встановлення і розвиток відносин стратегічного партнерства між Україною і КНР (20.06.2011); щодо економічної кооперації - це Угода між Урядом України і Урядом КНР про торговельно-економічне співробітництво (08.08.1992); щодо спільної наукової діяльності — це Угода між Урядом України і Урядом КНР про науково-технічне співробітництво (27.04.1992).

Відповідно до зазначених сфер взаємодії наших країн виникає необхідність у висококваліфікованих фахівцях, які здатні забезпечити ефективну співпрацю в різних напрямках українсько-китайських відносин. В Україні вже створено потужну базу для їх підготовки, адже китайська мова наразі викладається у дванадцяти вітчизняних закладах вищої освіти. Однак, попри суттєві здобутки в галузі методики навчання китайської мови, слід зауважити, що багато проблем залишаються нерозв'язаними і потребують негайного вирішення. Однією з них є навчання фонетики китайської мови, яка є типологічно відмінною від української. Тому виникає потреба в пошуку особливих методик навчання китайськомовної фонетики українських студентів.

Навчання фонетики китайської мови досліджувалось багатьма науковцями як у філологічному, так і в методичному аспектах.

Учені-філологи порівняли фонологічні системи (діалекти) китайської мови та обґрунтували взаємозв'язок теоретичних і практичних аспектів у фонетичному курсі (О. Алексахін); схарактеризували ритмічну організацію китайської мови, а також її звуки, зміни тонів у потоці мовлення, явища еризації, інтонації, наголосу (Т. Задоецько, Н. Кірносова); визначили особливості артикуляції китайськомовних приголосних і голосних, інтенсивності тону, асиміляції, редукції (Н. Спешнев).

Учені-методисти виокремили три типи помилок, яких припускаються студенти-філологи при оволодінні ритмічною теорією, а саме: неправильна артикуляція звуків, їх некоректне наголошення, відсутність диференціації тону і наголосу та розробили систему вправ для усунення цих недоліків (К. Ільницька); довели необхідність формування слухо-вимовних навичок на основі когнітивного образу морфем і свідомого утворення з них слів, словосполучень, речень і текстів (С. Брайманова); дослідили специфіку китайського слова та його морфологічну структуру для свідомого набуття артикуляційних знань (М. Ястреблянська).

Щодо навчання фонетики китайської мови україномовних студентів розроблено лише окремі розділи в практичних курсах.

Звідси цілком очевидним є протиріччя між прагненням до активної взаємодії китайських і українських фахівців у різних сферах громадського життя та

неможливістю таких ефективних контактів через недостатнє взаєморозуміння між ними. Один з можливих варіантів вирішення цієї суперечності ми бачимо в: урахуванні фонетичної рефлексії і стратегій вивчення фонетики; розвитку стійких зовнішніх і внутрішніх мотивів до опанування китайської мови в цілому та фонетики зокрема; формуванні у майбутніх філологів-синологів фонетичної компетентності у складі когнітивного, діяльнісного, соціокультурного, мотиваційно-ціннісного, рефлексивного і навчально-стратегічного компонентів; використанні інформаційних ресурсів, які сприяють формуванню рецептивних і репродуктивних фонетичних навичок, а також створюють умови автономного вивчення фонетики китайської мови. Саме це зумовило вибір теми дослідження — **«Методика навчання майбутніх філологів фонетики китайської мови»**.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане в межах наукової теми Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Лінгводидактика вищої школи» (державний реєстраційний номер № 16КП044-24). Тему дисертації затверджено Вченою радою Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 4 від 29.11.2018 р.).

Мета дослідження — теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити методику навчання майбутніх філологів-синологів фонетики китайської мови.

Відповідно до мети окреслено такі **завдання дослідження**:

1. Схарактеризувати лінгвістичні особливості фонетики китайської мови та труднощі її сприйняття і засвоєння носіями української мови.
2. Обґрунтувати сутність фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів як зміст навчання китайськомовної фонетики.
3. Визначити лінгводидактичні засади формування китайськомовної фонетичної компетентності.
4. Відібрати мовний і мовленнєвий матеріал для навчання майбутніх філологів-синологів фонетики китайської мови.
5. Розробити підсистему вправ з формування фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів та спроектувати модель організації цього процесу.
6. Провести експериментальну апробацію запропонованої методики та перевірити її ефективність за спеціально розробленими критеріями.

Об'єктом дослідження є процес навчання китайської мови майбутніх філологів закладів вищої освіти України.

Предметом дослідження стала методика формування у майбутніх філологів-китаїстів фонетичної компетентності на початковому етапі мовно-мовленнєвої підготовки.

Гіпотеза дослідження полягає в припущенні, що ефективність навчання майбутніх філологів-синологів фонетики китайської мови може бути досягнута за таких умов: її розгляду як змісту формування фонетичної компетентності; трактування фонетичної компетентності як сукупності таких компонентів, як: когнітивний, діяльнісний, соціокультурний, мотиваційно-ціннісний та навчально-

стратегічний; організації навчання з урахуванням типологічних контрастних особливостей китайської мови відносно української для подолання міжмовної і внутрішньомовної інтерференції; реалізації специфічних принципів навчання і відповідних до них таких методів, як: пояснення, ілюстрації / демонстрації, вправлення, порівняльного, нотного стану, сприйняття й оцінки, руки; розробки підсистеми вправ з формування фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів та реалізації навчального процесу відповідно до моделі авторської методики (з використанням варіанту А).

Для розв'язання окреслених завдань у дисертації було використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз сучасних вітчизняних і зарубіжних праць з педагогіки, лінгводидактики, лінгвістики, психології, психолінгвістики для визначення лінгвістичних, психолінгвістичних, методичних засад навчання китайськомовної фонетики; педагогічне моделювання для проектування моделі методики організації навчального процесу з фонетики китайської мови майбутніх філологів-синологів; *емпіричні* – анкетування студентів для виявлення факторів, які мотивують їх до фонетичної рефлексії та використання навчальних стратегій; педагогічне спостереження для виявлення зон міжмовної інтерференції; експеримент – для перевірки ефективності авторської методики; *статистичні* – якісне і кількісне оброблення результатів педагогічного експерименту з використанням критерію U Манна-Уїтні, визначення рівнів сформованості китайськомовної фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів і перевірки ефективності розроблених моделі та експериментальної методики.

Експериментальною базою дослідження виступили Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київський національний лінгвістичний університет, Київський університет імені Бориса Грінченка, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Наукова новизна отриманих результатів: *уперше розроблено* методику формування фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів, яка охоплює шість компонентів: когнітивний, діяльнісний, соціокультурний, мотиваційно-ціннісний, рефлексивний, навчально-стратегічний; *визначено* лінгвістичні, психолінгвістичні, методичні засади навчання фонетики китайської мови; *обґрунтовано* етапи формування китайськомовної фонетичної компетентності, якими є: набуття теоретичних знань, формування фонетичних навичок, інтегрування фонетичних навичок у практику мовлення; *розроблено* підсистему вправ щодо формування фонетичної компетентності та *змодельовано* організацію навчального процесу з опанування майбутніми філологами-синологами фонетики китайської мови; *запропоновано* такі критерії перевірки ефективності розробленої підсистеми вправ, як: критерії правильності та комунікативної адекватності, орієнтаційно-смісловий, рефлексивності, критерій «факту застосування тієї чи іншої навчальної стратегії»; *уточнено* зміст фонетичної компетентності майбутніх філологів-

синологів; *подальшого розвитку* набули критерії добору китайськомовного фонетичного матеріалу.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці інформаційного додатку ЛТС, орієнтованого на формування фонетичних навичок на рівні складофонеми, слова, речення. Результати дослідження можуть бути використані під час укладання друкованих та електронних навчальних посібників з фонетики китайської мови для навчання майбутніх філологів-синологів, а також методики навчання східних мов.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Київського національного університету імені Тараса Шевченка (акт впровадження № 7 від 09.09.2019 року), Київського національного лінгвістичного університету (акт про впровадження № 115 від 17.09.2019 року), Київського університету імені Бориса Грінченка (акт про впровадження № 200 від 24.09.2019 року), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (акт про впровадження № 43/038 від 12.09.2019 року), Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 2148/11/1 від 09.09.2019 року).

Достовірність результатів дослідження забезпечено методологічною і лінгводидактичною обґрунтованістю вихідних теоретичних положень; застосуванням відповідних методів, що є адекватними предметові і меті дослідження; апробацією розробленої підсистеми вправ з формування китайськомовної фонетичної компетентності і моделі організації процесу навчання китайської фонетики майбутніх філологів-синологів; якісним і кількісним аналізом результатів експериментальної роботи із застосуванням методів математичної статистики.

Апробація результатів дослідження. Теоретичні положення й результати наукового дослідження викладено в доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми педагогіки та психології» (Харків, 2018), «Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі» (Одеса, 2018), «Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі» (Одеса, 2019), «Педагогіка та психологія сьогодні: постулати минулого і сучасні теорії» (Одеса, 2019), «Психологія та педагогіка: сучасні методики та інновації, досвід практичного застосування» (Львів, 2019).

Публікації. Основні положення, висновки та результати дослідження викладено в 13 публікаціях автора, із яких: 5 – у фахових наукових виданнях України; 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні (Будапешт, Угорщина); 5 — у матеріалах наукових конференцій; 2 — у додаткових наукових виданнях.

Особистий внесок здобувача у співпраці [1], [4] полягає у розробці змісту вправ з навчання тонів студентів-синологів на початковому рівні мовної підготовки, а також створенні порівняльної таблиці китайських та українських звуків для подолання міжмовної інтерференції.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів й висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (208 найменувань, із них — 41 іноземними мовами), 2 додатків на 7 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації становить 211 сторінок. Робота містить 10 таблиць, 9 рисунків, 1 схему, що обіймають 4 сторінки основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет; розкрито наукову новизну й практичне значення, методи дослідження; подано відомості про апробацію та впровадження одержаних результатів, загальну кількість публікацій, структуру й обсяг дисертації.

У **першому розділі** *«Теоретичні засади формування китайськомовної фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів»* проаналізовано сучасний стан дослідженості проблеми навчання фонетики китайської мови студентів закладів вищої освіти; схарактеризовано типологічні відмінності між українською і китайською фонетичними системами; висвітлено явище міжмовної інтерференції та запропоновано шляхи його подолання; окреслено зміст китайськомовної фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів; визначено дидактичні і методичні засади навчання майбутніх філологів-синологів фонетики китайської мови.

Китайська мова майже не має спільних ознак з українською в системі вокалізму і консонантизму, складотворенні. Унікальною є тонізація як ключове явище смислотворення та смислорозрізнення. Специфічними є явища еризації, асиміляції, стягнення, назалізації, епентези. Суттєвими типологічними відмінностями є відсутність наголосу, членування мовлення, ритм, мелодика китайської мови. Ці фонетичні розбіжності зумовлюють необхідність їх детального вивчення й організації достатньої кількості вправ.

У процесі навчання майбутніх філологів-синологів фонетики китайської мови викладач і студенти стикаються з проблемою подолання міжмовної (українська → китайська, англійська → китайська) і внутрішньомовної інтерференції, які спричиняють низку фонетичних помилок і перешкод в опануванні фонетики. Встановлено, що у студентів першого року навчання інтерференція виникає під час артикуляції майже всіх фонем, особливого негативного впливу рідної мови зазнає тонування складофонем, ритміко-інтонаційна організація мовлення. Основними шляхами подолання фонетичної інтерференції визначено: усвідомлення диференційних ознак, концентрація уваги на субстанційних властивостях фонетичних одиниць, формування стійких слухо-вимовних та ритміко-інтонаційних навичок, вправляння.

Зміст фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів охоплює такі компоненти: когнітивний, тобто знання артикуляційних і ритміко-інтонаційних особливостей китайськомовної фонетики; діяльнісний, тобто фонетичні навички, які інтегруються в мовленнєві вміння; соціокультурний, тобто знання типологічних особливостей фонетичної системи китайської мови, її діалектного розмаїття;

мотиваційно-ціннісний, тобто зовнішні і внутрішні мотиви, які спрямовані на задоволення потреб, пов'язаних з вивченням і використанням китайської мови в ситуаціях побутового і фахового спілкування; рефлексивний, тобто самоаналіз і самооцінка рівня сформованості фонетичної компетентності в різних видах мовленнєвої діяльності, усвідомлення фонетичних помилок і їх самокорекція; навчально-стратегічний, тобто навчальні когнітивні, метакогнітивні та соціальні стратегії вивчення фонетики.

Навчання майбутніх філологів-синологів фонетики китайської мови має спиратися на такі принципи: *дидактичні* — свідомості та активності, міцності знань та навичок, доступності навчання, систематичності та послідовності; *методичні* — комунікативно спрямованого формування мовленнєвих навичок, автентичного характеру навчальних матеріалів, інтегрованого навчання фонетики з лексикою та граматикою, домінуючої ролі вправ, імітації та теоретичного керівництва, поєднання короткострокової концентрації з довгостроковими вимогами. Методами навчання визначено: пояснення, ілюстрації / демонстрації, вправління, які інтегруються з порівняльним методом, методами нотного стану, сприйняття й оцінки, руки. Основним засобом формування китайськомовної фонетичної компетентності в умовах аудиторного навчання та самостійної роботи визначено інформаційні додатки.

У **другому розділі** «*Методика формування у майбутніх філологів китайськомовної фонетичної компетентності*» розроблено критерії добору мовного та мовленнєвого матеріалу для навчання майбутніх філологів-синологів фонетики китайської мови, розроблено відповідну підсистему вправ, спроектовано модель організації навчального процесу з фонетики китайської мови.

Відповідно до критеріїв урахування ступеня труднощів фонетичного явища, нормативності, повноти реалізації тону здійснювався відбір мовного матеріалу, який містив сегментні і суперсегментні фонетичні одиниці, такі як: фонема, тонована складофонема, лексема з їх звуковими (еризація, асиміляція, редукція, стягнення, назалізація, епентеза) та тоновими альтернаціями; ритміко-інтонаційні моделі на рівні речення (синтагматичне членування, паузація, акцентуація, ритм і мелодика висловлювання). Відповідно до критеріїв тематичності, частотності вживання (дериваційної продуктивності), репрезентативності фонетичних закономірностей добору підлягав мовленнєвий матеріал, який містив складофонеми, які об'єднуються тематично, мають високий ступінь дериваційної продуктивності, а також репрезентують закономірні процеси та явища фонетики китайської мови. Такими є *речення*, які містять ритміко-інтонаційні моделі, що відповідають потребам спілкування, є змістовно цілісними; *надфразові єдності та тексти*, які смислово та змістовно завершені, доступні щодо мовних засобів, мають умотивований зміст, за обсягом відповідають початковому рівню навчання, насичені різнотиповими ритміко-інтонаційними моделями.

Для набуття фонетичних знань і формування відповідних навичок розроблено підсистему вправ, яка складається з чотирьох груп. Перша група охоплює артикуляційні рецептивні, рецептивно-репродуктивні і репродуктивні вправи для

сприйняття й вимови фонем / складофонем. Друга — артикуляційні рецептивні, рецептивно-репродуктивні і репродуктивні вправи для сприйняття й вимови лексем. Третя - артикуляційно-інтонаційні рецептивні, рецептивно-репродуктивні і репродуктивні вправи для сприйняття й вимови речень. Четверта — артикуляційно-інтонаційні вправи для сприйняття й вимови надфразових єдностей і тексту в монологічній і діалогічній формах. У всіх групах виділено такі підгрупи вправ: без рефлексивного компонента / з рефлексивним компонентом; із соціокультурним (контрастивним) компонентом / без соціокультурного (контрактивного) компонента; з автономним застосуванням навчальних стратегій / без автономного застосування навчальних стратегій; з використанням інформаційних додатків / без використання інформаційних додатків. Названі групи вправ представлено в схемі 1.

Схема 1. Підсистема вправ для формування фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів

Наведемо приклади окремих вправ для навчання майбутніх філологів-синологів китайської фонетики:

Вправа 1. *Мета:* формування репродуктивних навичок аудіювання складофонем з дифтонгами [ai], [ei], [ao], [ou].

Тип вправи: мовна, фонетична, рецептивно-репродуктивна, з рефлексивним компонентом, без соціокультурного компонента, з автономним застосуванням навчальних стратегій, з використанням інформаційних додатків (ресурсу Standard Mandarin та ресурсу JTC).

Вид вправи: на відтворення (репродукцію) складофонем з друкованого тексту, на рефлексію і застосування навчальних стратегій.

Інструкція: Користуючись інформаційним ресурсом JTC, проговоріть на диктофон складофонemi, які містять дифтонги [ai], [ei], [ao], [ou]. Натискаючи відповідну клавішу, самостійно встановіть правильність артикуляції.

Спосіб виконання: усно, студенти надиктовують окремі складофонemi, потім здійснюють самоперевірку (виконують 2-3 рази, щоб уникнути випадкових правильних відповідей); записують на диктофон вимову неправильних відповідей, аналізують їх, знову надиктовують і перевіряють за допомогою інформаційного

додатка, здійснюють рефлексію, переходять до самостійної роботи із застосуванням навчальних стратегій.

Контроль: самоконтроль, викладач перевіряє лише анкети.

bāi	pāi	dāi	tāi		bāo	pāo	māo				pōu	mōu		
gāi	kāi	hāi			dāo	tāo	nāo	lāo		dōu	tōu		lōu	
zhāi	chāi	shāi			gāo	kāo	hāo			gōu	kōu	hōu		
zāi	cāi	sāi			zhāo	chāo	shāo			zhōu	chōu	shōu		
wāi					zāo	cāo	sāo			zōu		sōu		
					yāo					yōu				

Вправа 2. *Мета:* формування навичок сприйняття та вимови тонованих складофонем, як містять висхідні [ai], [ei], [ao], [ou].

Тип вправи: мовна, фонетична, рецептивно-репродуктивна, без рефлексивного компонента, з соціокультурним компонентом, без автономного застосування навчальних стратегій, з використанням інформаційних додатків.

Вид вправи: на прослуховування складофонем, аналіз їхньої артикуляції, імітацію.

Інструкція: Прослухайте вимову складофонем з дифтонгами [ai], [ei], [ao], [ou], зверніть увагу на їхню артикуляцію та тонування (порівняйте з вимовою в українській мові), повторіть дифтонги за диктором.

Спосіб виконання: усно, в аудиторії; перше прослуховування всіх складофонем, потім прослуховування окремих складофонем, їх аналіз; третє прослуховування та імітація за диктором.

Контроль: з боку викладача.

I. Перший Тон

Фіналь – ai:

bāi, pāi, dāi, tāi, gāi, kāi, hāi, zhāi, chāi, shāi, zāi, cāi, sāi, wāi;

Фіналь – ei:

bēi, pēi, fēi, dēi, lēi, hēi, wēi;

Фіналь – ao:

bāo, pāo, māo, dāo, tāo, nāo, lāo, gāo, kāo, hāo, zhāo, chāo, shāo, zāo, cāo, sāo, yāo;

Фіналь – ou:

pōu, mōu, dōu, tōu, lōu, gōu, kōu, hōu, zhōu, chōu, shōu, zōu, sōu, yōu;

II. Другий тон:

Фіналь – ai:

bái, pái, mái, tái, lái, hái, zhái, chái, cái;

Фіналь – **ei**:

péi, méi, féi, léi, shéi, zéi, wéi;

Фіналь – **ao**:

báo, páo, máo, dáo, táo, náo, láo, háo, zháo, cháo, sháo, ráo, záo, cáo, yáo;

Фіналь – **ou**:

róu, móu, tóu, lóu, hóu, zhóu, chóu, shóu, róu, yóu;

III. Третій тон:

Фіналь – **ai**:

bǎi, pǎi, mǎi, dǎi, nǎi, gǎi, kǎi, hǎi, zhǎi, shǎi, zǎi, cǎi, wǎi;

Фіналь – **ei**:

běi, měi, fěi, děi, něi, lěi, gěi, wěi;

Фіналь – **ao**:

bǎo, pǎo, mǎo, dǎo, tǎo, nǎo, lǎo, gǎo, kǎo, hǎo, zhǎo, chǎo, shǎo, rǎo, zǎo, cǎo, sǎo, yǎo;

Фіналь – **ou**:

pǒu, mǒu, fǒu, dǒu, tǒu, lǒu, gǒu, kǒu, hǒu, zhǒu, chǒu, shǒu, zǒu, sǒu, yǒu;

IV. Четвертий тон:

Фіналь – **ai**:

bài, pài, mài, dài, tài, nài, lài, gài, kài, hài, zhài, chài, shài, zài, cài, sài, wài;

Фіналь – **ei**:

bèi, pèi, mèi, fèi, nèi, lèi, zhèi, wèi;

Фіналь – **ao**:

bào, pào, mào, dào, tàò, nào, lào, gào, kào, hào, zhào, shào, rào, zào, sào, yào;

Фіналь – **ou**:

dòu, tòu, lòu, gòu, kòu, hòu, zhòu, chòu, shòu, ròu, zòu, còu, sòu, yòu.

Вправа 3. Мета: формування рецептивних фонетичних навичок для сприйняття й вимови слів.

Тип вправи: мовна, фонетична, рецептивна, з рефлексивним компонентом, без соціокультурного компонента, з автономним застосуванням навчальних стратегій, з використанням інформаційних додатків.

Вид вправи: на аудіювання і записування слів, які зазнали змін звуків і тону, на рефлексію і застосування навчальних стратегій.

Інструкція: Прослухайте слова з інформаційного ресурсу і запишіть їх за допомогою пінинь. Скористайтеся ключем для оцінки правильності почутого і зафіксованого. Визначте свої помилки, заповніть рефлексивну анкету. Попрацюйте додатково над аудіюванням слів, які містять зміни тону чи / та звуків, у яких Ви допустили помилки, і заповніть відповідну анкету.

Спосіб виконання: самостійно; 1) студенти спочатку слухають усі слова, потім кожне слово окремо з паузою в 10 секунд і записують його, потім прослуховують усі слова ще раз і перевіряють свої записи; 2) аналізують свої відповіді; заповнюють рефлексивну анкету; 3) працюють самостійно (на основі проведеної рефлексії) із застосуванням навчальних стратегій.

Контроль: самоконтроль, викладач перевіряє тільки анкети.

唱歌 / chànggē	跳舞 / tiàowǔ	摄影 / shèyǐng	聊天儿 / liáotiānr	看书 / kànshū
跑步 / pǎobù	打球 / dǎqiú	踢球 / tīqiú	下棋 / xiàqí	看电影 / kàndiànyǐng
健身 / jiànshēn	旅游 / lǚyóu	开车 / kāichē	逛街 / guàngjiē	弹琴 / tánqín
画画儿 / huàhuàr	骑车 / qíchē	烹饪 / pēngrèn	养宠物 / yǎngchǒngwù	写作 / xiězuò

Вправа 4. Мета: формування репродуктивних фонетичних навичок для сприйняття й вимови речень (виділення нової інформації за допомогою фразового наголосу).

Тип вправи: фонетична, репродуктивна, умовно-комунікативна без рефлексивного компонента, із соціокультурним компонентом, без автономного застосування навчальних стратегій, без / з використанням інформаційних додатків.

Вид вправи: на усне складання речень, у яких потрібно підкреслити головну інформацію, виділивши її фразовим наголосом.

Інструкція: Дайте відповіді на запитання, виділіть наголосом головну інформацію.

Спосіб виконання: студенти слухають запитання викладача / диктора і дають на них відповіді.

Контроль: з боку викладача.

Речення	Транскрипція
你今天吃饭了吗? 对, 我今天吃饭了。	Nǐ jīntiān chīfàn ma? Duì, wǒ jīntiān chīfànle.
你今天吃了包子吗? 不是, 昨天我吃了包子。	Nǐ jīntiān chīle bāozi ma? Bùshì, zuótiān wǒ chīle bāozi.
你今天吃包子吗? 不是, 今天我吃了火锅。	Nǐ jīntiān chī bāozi ma? Bùshì, jīntiān wǒ chīle huǒguō .
我明天坐飞机去广州。(我去, 不是别人去)	Wǒ míngtiān zuò fēijī qù guǎngzhōu. (Wǒ qù, bùshì biérén qù)
我明天坐飞机去广州。(是明天, 不	Wǒ míngtiān zuò fēijī qù guǎngzhōu.

是别的时间)	(Shì míngtiān, bùshì bié de shíjiān)
我明天坐飞机去广州。(是坐飞机, 不是坐火车)	Wǒ míngtiān zuò fēijī qù guǎngzhōu. (Shì zuò fēijī, bùshì zuò huǒchē)
我明天坐飞机去广州。(是去广州, 不是别的地方)	Wǒ míngtiān zuò fēijī qù guǎngzhōu. (Shì qù guǎngzhōu, bùshì bié dì difāng)

Вправа 5. Мета: формування фонетичних навичок в аудіюванні для сприйняття й вимови текстів.

Тип вправи: вправа в аудіюванні, рецептивна, комунікативна, з рефлексивним компонентом, із соціокультурним компонентом, з автономним застосуванням навчальних стратегій, з використанням інформаційних ресурсів.

Вид вправи: на аудіювання та розуміння інформації залежно від інтонування.

Інструкція: Прослухайте текст два рази. Дайте відповіді на запитання.

Спосіб виконання: студенти спочатку слухають текст двічі, потім дають відповіді на запитання; після цього вони перевіряють себе за ключем, заповнюють рефлексивну анкету; автономно тренуються в аудіюванні тематично близьких та схожих за обсягом і складністю текстів, заповнюють відповідну анкету.

Контроль: самоконтроль, викладач перевіряє анкети.

Lǜcháshìdàduōshùrénbǐjiào xǐhuān de yīzhǒngchá Hǎodelǜchá kěyǐ yòng yīxià liǎngzhǒng fāngfǎ
 綠茶是大多數人比較喜歡的一種茶。好的綠茶可以用一下兩種方法
 chōngpào Yīzhǒngshìzài cháhāibēizhōng fàng hǎocháyè bǎshuǐshāowán hòu děng liǎng sān fēnzhōng zài chōng
 沖泡。一種是在茶杯中放好茶葉，把水燒完後等兩三分鐘再沖
 pào cháyè Chōng de shíhòu xiān chōng rù sì fēnzhī yī de kāishuǐ Dēng sān shí miǎo dào yī fēnzhōng hòu zài jiā
 泡茶葉。沖的時候先沖入四分之一的開水。等三十秒到一分鐘後再加
 shuǐ rán hòu jiù kě yǐ de hē le Lìng wài yī zhǒng fāng fǎ shì xiān dào kāishuǐ hòu fàng chá yè Zài chá bēi zhōng
 水，然後就可以地喝了。另外一種方法是先倒開水後放茶葉。在茶杯中
 xiān dào rù èr fēn zhī yī de rè kāishuǐ Dà yuē liǎng fēn zhōng hòu zài fàng rù chá yè rán hòu zài jiā shuǐ Guò liǎng
 先倒入二分之一的熱開水。大約兩分鐘後再放入茶葉，然後再加水。過兩
 sān fēn zhōng jiù kě yǐ de hē le
 三分鐘就可以喝了。

1. 人們喜歡不喜歡茶？

2. 茶要不要再沖？

Для впровадження авторської методики формування фонетичної компетентності майбутніх філологів було розроблено модель, у якій окреслено цілі навчання, суб'єктів навчання, об'єкт і зміст навчання; методи і засоби навчання; форму організації і форми контролю, загальну кількість годин; співвідношення аудиторної і самостійної роботи; кількість модулів і кількість годин у мікромодулі з урахуванням частки на реалізацію авторської методики; очікуваний результат.

Модель реалізується впродовж 208 годин на заняттях зі вступного фонетичного курсу та практики мовлення й імплементується в навчальний процес у три етапи: перший – набуття теоретичних знань; другий — формування фонетичних навичок; третій – інтегрування фонетичних навичок у практику мовлення. Кожен етап має свої цілі навчання, елементи предмета навчання, компоненти змісту

навчання, методи, засоби навчання, групу вправ, форми контролю та очікуваний результат, орієнтований на формування компонентів фонетичної компетентності.

У **третьому розділі** «*Експериментальна перевірка методики формування фонетичної компетентності у майбутніх філологів-синологів*» розроблено критерії оцінювання китайськомовної фонетичної компетентності, представлено хід експерименту та його результати.

Критеріями оцінювання китайськомовної фонетичної компетентності було визначено: правильності та комунікативної адекватності, орієнтаційно-смысловий, рефлексивності, «факту застосування тієї чи іншої навчальної стратегії».

Експеримент, спрямований на перевірку ефективності методики формування фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів, складався з експериментального навчання, двох проміжних зрізів та післяекспериментального зрізу. Оскільки всі учасники експерименту не володіли китайською мовою, то передекспериментальний зріз не проводився.

Було впроваджено два варіанти методики:

Варіант А ґрунтувався на тому, що студенти виконували вправи з автономним застосуванням навчальних стратегій.

Варіант Б ґрунтувався на тому, що студенти не виконували вправи з автономним застосуванням навчальних стратегій.

Варійована умова «наявність / відсутність вправ з автономним застосуванням навчальних стратегій» зумовлена тим, що в методиці навчання іноземних мов немає одностайного погляду щодо приналежності навчальних стратегій до складу компетентності в цілому. Крім того, навчально-стратегічна автономність як компонент іншомовної фонетичної компетентності наразі не була предметом спеціального дослідження. Тому доцільність її застосування може бути перевірена лише емпірично.

Перевагу варіантові А авторської методики було надано з міркувань, що володіючи навчальними стратегіями, студенти зможуть:

- правильно організувати автономне навчання фонетики в межах матеріалу, що вивчається та в межах повторення;
- додатково організувати автономне навчання фонетики;
- частіше та в належній кількості виконувати необхідні фонетичні вправи.

До нашого дослідження не були залучені контрольні групи, оскільки відсутня єдина методика формування фонетичної компетентності студентів-синологів, імплементована в підручнику чи посібнику, за яким би відбувалося навчання в усіх закладах вищої освіти України.

До експерименту було залучено 51 студент I курсу спеціальності 0.35. Філологія Київського національного університету імені Тараса Шевченка. ЕГ-1 (25 осіб) навчалася за варіантом А авторської методики, ЕГ-2 (26 осіб) навчалася за варіантом Б авторської методики. Для визначення учасників експерименту було використано **суцільну** вибірку.

За класифікацією П. Гурвича, експеримент, що проводився був *основним, горизонтальним* (полягав у порівнянні двох варіантів авторської методики та

виявлення більш ефективного), *природним, відкритим*. Результати першого проміжного зрізу (середні коефіцієнти навченості) представлено в таблиці 1.

Таблиця 1. Перший проміжний зріз (середні коефіцієнти навченості)

ЕГ	За критеріями навченості						Середнє по групі
	Кр1-2			Кр3	Кр4	Кр5	
	Знання	Репродуктивні навички	Рецептивні навички				
ЕГ1	0,878	0,882	0,862	0,891	0,933	0,87	0,89
ЕГ2	0,8	0,817	0,81	0,882	0,88	0,54	0,791

Результати другого проміжного зрізу представлено в таблиці 2.

Таблиця 2. Другий проміжний зріз

ЕГ	За критеріями навченості						Середнє по групі
	Кр1-2			Кр3	Кр4	Кр5	
	Знання	Репродуктивні навички	Рецептивні навички				
ЕГ1	0,866	0,853	0,85	0,906	0,885	0,872	0,874
ЕГ2	0,813	0,78	0,789	0,893	0,878	0,583	0,789

Результати післяекспериментального зрізу представлено в таблиці 3.

Таблиця 3. Середні коефіцієнти навченості за кожним критерієм (за результатами післяекспериментального зрізу)

ЕГ	За критеріями навченості						Середнє по групі
	Кр-2			Кр3	Кр4	Кр5	
	Завдання 1	Завдання 2-3	Завдання 4				
ЕГ1	0,884	0,864	0,87	0,904	0,918	0,869	0,885
ЕГ2	0,801	0,795	0,8	0,907	0,903	0,622	0,805

Достовірність результатів експерименту було доведено за допомогою критерію U Манна-Уїтні. Отримані дані дали змогу зафіксувати залежність між уміннями застосовувати навчальні стратегії, які дозволяють вибудовувати автономне навчання, та рівнем фонетичних знань і навичок; тим самим довести, що навчально-стратегічний компонент є важливою складовою у формуванні фонетичної компетентності студентів-синологів.

В обох експериментальних групах вдалося зафіксувати сталу позитивну динаміку у формуванні фонетичної компетентності. В ЕГ1 середній коефіцієнт навченості становив 0,885, в ЕГ2 – 0,805.

Експериментально доведено гіпотезу про те, що ефективність навчання майбутніх філологів-синологів фонетики китайської мови може бути досягнута за таких умов: її розгляду як змісту формування фонетичної компетентності; трактування фонетичної компетентності як сукупності таких компонентів, як: когнітивний, діяльнісний, соціокультурний, мотиваційно-ціннісний та навчально-стратегічний; організації навчання з урахуванням типологічних контрастних особливостей китайської мови відносно української для подолання міжмовної і внутрішньомовної інтерференції; реалізації специфічних принципів навчання і відповідних до них таких методів, як: пояснення, ілюстрації / демонстрації, вправлення, порівняльного, нотного стану, сприйняття й оцінки, рухи; розробки підсистеми вправ з формування фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів і реалізації навчального процесу відповідно до моделі авторської методики (з використанням варіанту А).

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження теоретичних основ навчання фонетики китайської мови та розробка відповідної методики дозволили дійти таких висновків:

1. Лінгвістичними особливостями фонетики китайської мови є такі: вимова вокальних і консонантних звуків, частина з яких узагалі не має фонем, схожих за артикуляцією з українськими; складотворення і тонізація як ключові явища смислотворення і смислорозрізнення; зміни звуків (явища еризації, асиміляції, стягнення, назалізації, епентези) і тонів; відсутність наголосу; синтагматичне членування мовлення; ритм, мелодика китайської мови.

Зазначені типологічні відмінності китайської фонетичної системи від української зумовлюють значні труднощі її сприйняття і засвоєння носіями української мови через вплив міжмовної інтерференції. Основними шляхами її подолання визначено: усвідомлення диференційних ознак двох мовних систем, концентрація уваги на субстанційних властивостях фонетичних одиниць, формування стійких слуховимовних та ритміко-інтонаційних навичок, вправлення.

2. Зміст фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів охоплює такі компоненти: когнітивний, тобто знання артикуляційних і ритміко-інтонаційних особливостей китайськомовної фонетики; діяльнісний, тобто фонетичні навички, які інтегруються в мовленнєві вміння; соціокультурний, тобто знання типологічних особливостей фонетичної системи китайської мови, її діалектного розмаїття;

мотиваційно-ціннісний, тобто зовнішні і внутрішні мотиви, які спрямовані на задоволення потреб, пов'язаних з вивченням і використанням китайської мови в ситуаціях побутового і фахового спілкування; рефлексивний, тобто самоаналіз і самооцінка рівня сформованості фонетичної компетентності в різних видах мовленнєвої діяльності, усвідомлення фонетичних помилок і їх самокорекція; навчально-стратегічний, тобто навчальні когнітивні, метакогнітивні та соціальні стратегії вивчення фонетики.

3. Лінгводидактичними засадами формування китайськомовної фонетичної компетентності є реалізація таких принципів: *дидактичних*: свідомості та активності, міцності знань та навичок, доступності навчання, систематичності та послідовності; *методичних*: комунікативно спрямованого формування мовленнєвих навичок, автентичного характеру навчальних матеріалів, інтегрованого навчання фонетики з лексикою та граматикою, домінуючої ролі вправ, імітації та теоретичного керівництва, поєднання короткострокової концентрації з довгостроковими вимогами.

Ключовими методами визначено пояснення, ілюстрацію / демонстрацію, вправління, які інтегруються з порівняльним методом, методами нотного стану, сприйняття й оцінки, руки.

Обґрунтовано доцільність використання інформаційних додатків (Standard Mandarin, ChinesePod — Say it Right Series, The Mimic Method — The Flow of Mandarin, HelloChinese а також авторського ресурсу JTC) як засобу формування китайськомовної фонетичної компетентності в умовах аудиторного навчання та самостійної роботи. Інформаційні ресурси імплементуються в підсистему вправ і використовуються як їхні компоненти.

4. Відповідно до критеріїв урахування ступеня труднощів фонетичного явища, нормативності, повноти реалізації тону здійснюється відбір мовного матеріалу, який містить сегментні і суперсегментні фонетичні одиниці, такі як: фонема, тонована складофонема, лексема з їх звуковими (еризація, асиміляція, редукція, стягнення, назалізація, епентеза) та тоновими альтернаціями; ритміко-інтонаційні моделі на рівні речення (синтагматичне членування, паузація, акцентуація, ритм і мелодика висловлювання). Відповідно до критеріїв тематичності, частотності вживання (дериваційної продуктивності), репрезентативності фонетичних закономірностей добору підлягає мовленнєвий матеріал, який містить складофонемі, які об'єднуються тематично, мають високий ступінь дериваційної продуктивності, а також репрезентують закономірні процеси та явища фонетики китайської мови. Такими є *речення*, які містять ритміко-інтонаційні моделі, що відповідають потребам спілкування, є змістовно цілісними; *надфразові єдності та тексти*, які смислово та змістовно завершені, доступні щодо мовних засобів, мають умотивований зміст, за обсягом відповідають початковому рівню навчання, насичені різнотиповими ритміко-інтонаційними моделями.

5. Підсистема вправ з формування фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів охоплює чотири групи:

- артикуляційні вправи для сприйняття й відтворення фонем / складофоном (рецептивно-аналітично-репродуктивні, рецептивно-репродуктивні, рецептивні);

- артикуляційні вправи для сприйняття й відтворення лексем в рецепції, аналізі та репродукції лексичних одиниць, складофонем яких зазнали тонічних змін; лексичних одиниць, складофонем яких зазнали звукових змін (еризації, асиміляції, редукції, стягнення, назалізації, епентези);

- артикуляційно-інтонаційні вправи для сприйняття й відтворення речень (рецептивно-аналітико-репродуктивні, рецептивно-репродуктивні, рецептивні);

- артикуляційно-інтонаційні вправи для сприйняття й відтворення надфразових єдностей та текстів (діалогів / монологів): вправи в читанні, вправи в аудіюванні, вправи в монологічному мовленні, вправи в діалогічному мовленні.

Усі групи містять підгрупи вправ:

- без рефлексивного компонента / з рефлексивним компонентом;

- із соціокультурним (контрастивним) компонентом / без соціокультурного (контрактивного) компонента;

- з автономним застосуванням навчальних стратегій / без автономного застосування навчальних стратегій;

- з використанням інформаційних додатків / без використання інформаційних додатків.

6. Експериментальна апробація запропонованої методики здійснювалась у ході основного вертикального природного відкритого експерименту, в якому брав участь 51 студент-синолог Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Її ефективність перевірялась за такими критеріями, як: правильності та комунікативної адекватності, орієнтаційно-смісловий, рефлексивності, «факту застосування тієї чи іншої навчальної стратегії».

Результати експерименту дали змогу зафіксувати залежність між уміннями застосовувати навчальні стратегії, які дозволяють вибудовувати автономне навчання, та рівнем фонетичних знань і навичок. Достовірність результатів було доведено за допомогою критерію U Манна-Уїтні. На основі підсумкового зрізу встановлено, що в обох групах вдалося досягнути однаково високого рівня рефлексії (відповідно, в ЕГ1 – середній коефіцієнт становив 0,904, в ЕГ2 – 0,907) і мотивації (в ЕГ1 – середній коефіцієнт становив 0,918, в ЕГ2 – 0,903). Проте рівень сформованості навчальних стратегій суттєво відрізнявся (в ЕГ1 – середній коефіцієнт становив 0,869, в ЕГ2 – 0,622). Це означає, що студенти ЕГ2 не набули вмінь планування та методично правильної організації власного навчання фонетики, що дещо негативно вплинуло на рівень фонетичних знань та навичок. В ЕГ1 середній коефіцієнт навченості становив 0,885, в ЕГ2 – 0,805.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів обраної проблеми. Подальшого розроблення потребує питання формування лексичної та граматичної компетентностей у майбутніх філологів-синологів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ З ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Перелома Т. С., Варава О. Г. Порівняння звуків китайської та української мов як засіб подання мовної інтерференції. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2019. Вип. 68. С. 159-162.
2. Перелома Т. С. Експериментальна перевірка ефективності методики навчання майбутніх філологів фонетики китайської мови. *«Science Rise: Pedagogical Education»*. 2019. №5(32). С. 10-16.
3. Перелома Т. С. Інтерференція та шляхи її подолання під час навчання фонетики китайської мови майбутніх філологів-синологів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 17 (2). С. 112-116.
4. Коломієць Н. В., Перелома Т. С. Методи навчання тонів студентів-синологів на початковому рівні мовної підготовки. *Мова і культура*. 2018. № 21. С. 260-263.
5. Перелома Т. С. Використання інформаційних додатків у формуванні фонетичної компетентності студентів-синологів. *Педагогічні науки: зб. наукових праць*. 2018. № 85. С. 45-47.
6. Pereloma T. S. The usage of Bloom's Taxonomy in Teaching Chinese Phonetics to Students of Other Languages. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2019. VII (81), Issue. 201. P. 30-31.
7. Перелома Т. С. Роль інформаційних додатків у формуванні китайськомовної фонетичної компетентності. *Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 14-15 квітня 2018 р. Одеса, 2018. С. 56-58.
8. Перелома Т. С. Найпоширеніші помилки студентів-синологів на шляху формування китайськомовної фонетичної компетентності. *Актуальні проблеми педагогіки та психології* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 9-10 листопада 2018 р. Харків, 2018. С. 60-61.
9. Перелома Т. С. Принципи формування фонетичної компетентності філологів-синологів. *Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 15-16 квітня 2019 р. Одеса, 2019. С. 18-21.
10. Перелома Т. С. Фонетичні помилки студентів викликані міжмовною інтерференцією, у процесі вивчення китайської мови. *Педагогіка та психологія сьогодні: постулати минулого та сучасні теорії* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 18-19 жовтня 2019 р. Одеса, 2019. С. 60-63.
11. Перелома Т. С. Використання інформаційних технологій в процесі навчання фонетики китайської мови. *Психологія та педагогіка: сучасні методи та інновації, досвід практичного застосування* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 25-26 жовтня 2019 р. Львів, 2019. С. 90-93.
12. Перелома Т. С. Методичні основи формування фонетичної компетентності студентів-синологів на початковому рівні мовної підготовки. *Молодий вчений*. 2018. №10. С. 209-212.

13. Перелома Т. С. Методичні принципи формування китайськомовної фонетичної компетентності. *Молодий вчений*. 2019. №2. С. 120-122.

АНОТАЦІЯ

Перелома Т. С. Методика навчання майбутніх філологів фонетики китайської мови. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (східні мови). - Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, 2020.

У дисертації теоретично обґрунтовано, практично розроблено й експериментально перевірено методику навчання майбутніх філологів фонетики китайської мови.

У роботі схарактеризовано лінгвістичні особливості фонетики китайської мови та труднощі її сприйняття і засвоєння носіями української мови. Обґрунтовано сутність фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів у складі таких компонентів, як: когнітивний, діяльнісний, соціокультурний, мотиваційно-ціннісний, навчально-стратегічний. Визначено лінгводидактичні засади формування китайськомовної фонетичної компетентності та її етапи, а саме: набуття теоретичних знань, формування фонетичних навичок, інтегрування фонетичних навичок у практику мовлення. Відібрано мовний і мовленнєвий матеріал для навчання майбутніх філологів-синологів фонетики китайської мови. Розроблено підсистему вправ з формування фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів та спроектовано модель організації цього процесу. Проведено експериментальну апробацію запропонованої методики та перевірено її ефективність за такими критеріями, як: артикуляційної нормативності, орієнтаційно-смісловий, комунікативної адекватності, рефлексивності, рівня сформованості навчальних стратегій. Уточнено зміст фонетичної компетентності майбутніх філологів-синологів. Подальшого розвитку набули критерії добору китайськомовного фонетичного матеріалу.

Ключові слова: філологи-синологи, фонетика китайської мови, використання інформаційний ресурсів, початковий рівень навчання китайської мови в університеті, китайськомовна фонетична компетентність, методика навчання фонетики китайської мови.

RESUME

Pereloma T. S. Methods of teaching Chinese phonetics future philologists. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree (PhD) in Pedagogical Studies. Specialty 13.00.02 – Theory and Methodology of Teaching (Oriental Languages). – State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky», Odessa, 2020.

Thesis focuses on theoretical analysis and practical development of the methods of teaching future philologists Chinese phonetics.

It is established that the phonetics of the Chinese language has significant typological differences from the phonetics of the Ukrainian language: the articulation of the vocal and the consonant is peculiar (some sounds have no phonemes similar to the articulation with the Ukrainian ones); specific to the Chinese language are changes in sounds (phenomena of erization, assimilation, collection, nasalization, epenthesis) and tones.

The phonetic competence of the future sinology philologists as a system of phonetic knowledge and phonetic segmental and super-segmental hearing and pronunciation skills (articulatory, tonic, rhythmic-intonational ones) is based mainly on typological contrast of Chinese and Ukrainian. Such knowledge and skills determine the ability and willingness to understand speech according to the intent of the speaker (in listening); to produce speech according to the norms (in speaking and reading aloud); to distinguish graphic images and grammatical units (in reading).

The methodological bases of formation of Chinese-speaking phonetic competence are substantiated. The basic principles of learning are established: consciousness and activity, strength of knowledge and skills, accessibility of teaching, systematic and consistency, communicatively directed formation of speech skills, authentic character of educational materials, integrated teaching of phonetics with vocabulary and grammar, dominant principles of acting say, imitation and theoretical leadership, combining short-term concentration with long-term demands.

It is substantiated that the selection of phonetic material (phonemes, toned syllables, lexemes, rhythmic-intonation models at the sentence level) is carried out on the basis of the following criteria: taking into account the degree of difficulty of the phonetic phenomenon, normativity, completeness of tone realization. According to the criteria of thematicity, frequency of usage (derivative productivity), representativeness of phonetic patterns a speech material is selected that contains compound phonemes that combine thematically, have a high degree of derivative productivity, represent the regular processes and phenomena of phonetics. Syntax units have also been selected. They are sentences containing rhythmically intonation patterns that meet communication needs and are meaningful in their entirety; transphysical unities and texts that are meaningfully completed, accessible from the point of view of linguistic means, have reasoned content, informationally relevant, correspond to the initial level of learning, saturated with various rhythmic-intonational models.

The study substantiates that the teaching future sinology philologists the phonetics of the Chinese language should take place in the form of cognitive, activity, motivational-value, reflexive, socio-cultural, educational-strategic components, which are implemented in the goals, content, models, and substations; the main resource of formation of phonetic competence is defined by means of information resources.

An exercise system covering 4 groups has been developed:

- articulatory exercises at the phoneme / syllabic levels (receptive-analytical-reproductive, receptive-reproductive, receptive);
- articulation exercises at the level of tokens in the reception, analysis and reproduction of lexical units whose syllables have undergone tonic changes; lexical units

whose syllabic phonemes have undergone sound changes (erysipelas, assimilation, reduction, collection, nasalization, epenthesis);

- articulatory-intonation exercises at the sentence level (receptive-analytical-reproductive, receptive-reproductive, receptive);

- articulatory-intonational exercises at the level of transphrasical unity and text (dialogue / monologue): exercises in reading, exercises in listening, exercises in monologue speech, exercises in dialogic speech.

The expediency of using information applications (Standard Mandarin, ChinesePod - Say it Right Series, The Mimic Method - The Flow of Mandarin, HelloChinese and JTC authoring resource) as a means of forming Chinese-language phonetic competence in the classroom and independent work is substantiated. Information resources are implemented in the exercise system and used as their components.

It is proved that the effectiveness of phonetic competence formation (at the initial stage) is conditioned by the organization of training taking into account typological contrasting features of the Chinese language, potential zones of intralanguage and interlanguage interference; principles of learning; using methods of explanation, illustration / demonstration, exercise, comparative, musical condition, perception and evaluation, hands; selected language and speech material; the developed system of exercises, as well as the implementation of the educational process in accordance with the model of the author's methodology.

Keywords: sinology philologists, Chinese language phonetics, usage of information resources, entry-level of Chinese language study at the university, Chinese language phonetic competence, methods of teaching Chinese language phonetics.

Підп. до друку 3; .04.2042.
Формат 84x108/32. Гарнітура Літературна.
Папір офс. Друк офс. Ум. друк. арк. 0,9.
Зам. № 025-19. Наклад 100 прим.

Віддруковано з готових діапозитивів на ПП «ЮНІСОФТ»
Свідоцтво ДК №3461 від 14.04.2009 р.
04036, м. Київ, вул. Гонгадзе, 13Б